

Når livet sættes på spil

Nationalt sindelag: Hjemkomst parade i Wootton Bassett.

Hvordan skal en nation mindes de døde soldater som symbolske skikkelser?

Soldaters liv og død er blevet en stadig vigtigere del af diskussionen om Storbritanniens krige.

Af Vron Ware

Oversat af Joachim Wrang fra *Lives on the line*.

I sommeren 2010 deltog Danmarks statsminister Lars Løkke Rasmussen i en pressekonference sammen med sin britiske kollega David Cameron efter en samtale om de globale bestræbelser på at slå opstanden i Afghanistan ned. De to ledere gav udtryk for en fælles intention om at trække deres tropper tilbage i 2015 i erkendelsen af, at deres respektive vælgerskorps ville drage dem til ansvar, hvis deres militære engagement i Nato-operationen fortsatte uden nogen konkret slutdato. Blot nogle få måneder tidligere havde den hollandske regering måttet udskrive valg, da den nationale koalition brød sammen efter en strid om, hvorvidt man stadig skulle have hollandske tropper i Afghanistan efter 2010. Trods den store

forskel mellem de to landes troppeantal – Storbritannien har i skrivende stund udsendt 9.500 soldater, Danmark 750 – overstiger Danmarks bidrag mange andre Nato-partners bidrag målt som procentdel af befolkningen (se tabel). I marts 2011 var dødstallet for danske soldater i løbet af Afghanistan-missionen 36, mens dødstallet for de britiske soldater var nået op på 357.

I Storbritannien har en af konsekvenserne af denne tilsyneladende uendelige krig været en mærkbar forandring af synet på militærtjeneste. Selv om hverken regeringerne under New Labour eller den nuværende koalitionsregering endnu har været stillet til regnskab for at sende tropper til Irak eller Afghanistan og for at bevare

HVILKE LANDE HAR SENDT FLEST TROPPER?

Tropper per en million indbyggere

203	147	127	111	107	101	84	52
USA	Storbritannien	Danmark	Estland	Holland	Norge	Canada	Polen

David McCandless: www.informationisbeautiful.net (november 2009)

Kilde: www.guardian.co.uk/news/datablog/2009/nov/13/information-beautiful-afghanistan

Hjemkomst paraderne i Wootton Bassett, en lille by i det sydvestlige England, kan ses som et organiseret udtryk for en bestræbelse på at fremme en mere fordelagtig national identificerende opfattelse af krigen i vælgeres bevidsthed. Et svar på det Vron Ware betegner som "krigens risikoøkonomi", og som har sit historiske patriotiske forbillede i den ukendte soldats grav i Westminster Abbey.

dem i Helmand-provinsen, er de væbnede styrker selv blevet en vigtig politisk aktør i forbindelse med sikringen af offentlighedens støtte til missionerne. Denne artikel peger på, at det forandrede forhold mellem den civile og den militære sfære på hjemmefronten er et afgørende aspekt af den krig, der føres i et land langt væk. Det er et vigtigt element i forbindelse med undersøgelsen af et lands nationale sikkerhedspolitik og af substansen af den nationale identitet selv at rette opmærksomheden på den politiske rolle, som militæret spiller.

Det at være parat til at dø for sit land har længe været en vigtig indikator på ens nationale sindelag – for eksempel symboliserer den ukendte soldats grav i Westminster Abbey essensen af britisk patriotisme og national identitet. Den udgør det uudtalte, men ultimative offer, der er antydnet i John F. Kennedys slidte formaning, der senest blev anvendt af den britiske premi-

erminister David Cameron, da han i 2010 lancerede Det Konservative Partis valgprogram: "Ask not what your country can do for you – ask what you can do for your country."¹⁾ Men som den forvirrede debat om britiskhed det seneste årti har vist, er tidligere dominerende begreber om national identitet i Storbritannien under beskydning, og der hersker nu endnu større usikkerhed end nogensinde om, hvad det vil sige at tjene ens land, i hvert fald uden for sportens område.

I denne periode er begrebet 'krig' blevet normaliseret i Storbritanniens politiske liv. En af konsekvenserne har været, at soldaten som skikkelse er blevet allestedsnærværende i medierne, konstant synlig i nyheder, militære bulletiner, film, digitale spil, fora, kunst og på fotografier. Billedet af den flagdraperede kiste forbliver imidlertid genstand for intens kamp, ikke blot om, hvad militære ofre betyder, men også

om værdien af den krig, som den individuelle soldat 'gav' sit liv til.

Hjemkomstparaderne i Wootton Bassett, en lille by i det sydvestlige England, har vist den omskiftelige blanding af politisk opportuniste, offentlig ængstelse og privat sorg, der er en af konsekvenserne af soldaters nærmest rutinemæssige død i Helmand-provinsen. Det kan kaste lys over de skjulte materielle og finansielle ressourcer, der kræves for at sende et land i krig, at rette sin opmærksomhed på soldaten som en særlig form for arbejder/borger. Det kan også rette fokus mod den ideologiske energi, der sættes ind på at sikre offentlighedens samtykke og marginalisere opposition som en form for illoyalitet over for nationalstaten.

Ofrets kunst

I marts 2010 udgav kunstneren Steve McQueen en bog, der var baseret på hans udstilling 'Queen and Country', et konceptværk, der satte forholdet mellem soldaten og nationen i skarpt relief. Udstillingen, der første gang blev vist på Manchester Central Library i 2007, bestod af et særligt egetræsskab med over hundrede udtrækningskuffer, hver med et stort ark frimærker med portrætter af en soldat fra den britiske hær, der var død i Irak mellem 2003 og 2006. En billedtekst med hver persons navn, alder, rang og dødsdag sikrede, at betragteren betragtede udstillingen som en både offentlig og privat udstilling til minde om de afdøde.

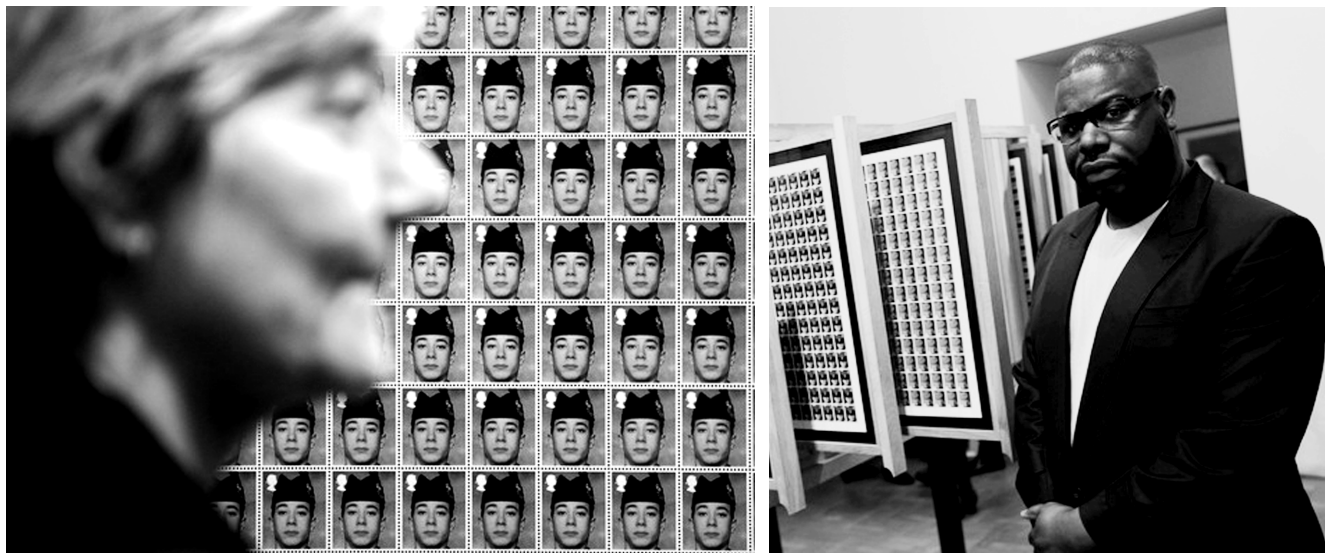
Projektet tiltrak sig offentlighedens opmærksomhed, da udstillingen bagefter blev vist flere forskellige steder i landet, primært fordi den stillede nogle tankevækkende spørgsmål om, hvordan britiske soldater burde mindes som døde. Den forekom så meget desto mere kontroversiel i betragtning af, at det engelske postvæsen, The Royal Mail, konsekvent havde afvist at udsende rigtige mindefrimærker trods en langvarig kampagne for at få dette til at ske, en kampagne, der var organiseret af Steve McQueen og støttet af The Art Fund. Ved at spørge ind til, hvad samfundet måtte skylde "individens ofre i forsvaret for vores nationale idealer" formåede

McQueens projekt på effektiv vis at udfordre den fremherskende opfattelse af, hvad det vil sige at dø for sit land i en upopulær krig.

Det erkendes ikke altid, at militære institutioner både har sociale og symbolske funktioner såvel som politiske. For eksempel er hæren på en gang en tungt arbejdende institution, der er gennemsyret af tradition og organisatorisk hukommelse, samtidig med at den i lighed med andre organisationer i den offentlige sektor er underkastet moderne managementteorier og ansættelsesrettens krav. Spørgsmålet om, hvordan soldater først rekrutteres og dernæst aflønnes, både afspejler og former sociale værdier, ligesom det har en indflydelse på forestillinger om medborgerskab, sociale tilhørsforhold og national identitet. Vi har de seneste par år været vidne til betydelige forandringer i den måde, vi i Storbritannien diskuterer militærets arbejde på, herunder alt fra rekruttering og aflønning til betingelser for tjenesten og 'det ultimative offer'. Ved at spore disse forandringer gennem den nyeste historie får vi et nyt og anderledes perspektiv på forholdet mellem nationalstaten og dens væbnede styrker og bliver bedre rustet til at håndtere spørgsmålet om krigs fremtid.

Hjerteblod

McQueens initiativ i 2007 med dets afvæbnende patriotiske titel er et godt sted at starte. På et tidligt tidspunkt i løbet af den britiske hærs operationer i Basra takkede kunstneren, også selv om han ikke på forhånd havde nogen som helst erfaring med livet i militæret og militærets kultur, ja til en opgave om at skildre nogle aspekter af livet ved frontlinjen. Han følte sig ikke særlig inspireret, mens han var ude i marken. Det var først, da han var vendt hjem igen, at han fandt en måde, hvorpå han kunne sætte spørgsmålstejn ved et fundamentalt aspekt af konflikten, som han mente blev ignoreret. "Jeg var interesseret i at visualisere soldaterne," forklarede han, "for kort tid efter, at jeg var vendt hjem fra Irak, blev dem, der mistede deres liv, blot et nummer":

Kunstneren Steve McQueen (til højre i billedet) og hans stort anlagte projekt "Queen and Country" satte for alvor gang i den engelske diskussion om forholdet mellem den døde soldat og nationen, herunder spørgsmålet om, hvordan de døde soldater burde mindes.

Hans udstilling, senere udkommet som bog, bestod af særlige egetræs skabe med over 100 udtræknings skuffer hver indeholdende et stort ark frimærker med portrætter af en soldat fra den britiske hær, der var død i Irak mellem 2003 og 2006. Udstillingen tiltrak sig stor opmærksomhed, bl.a. fordi den kunne tages til indtægt af både tilhængere og modstandere af krigen.

Kunstnerens krav til det engelske postvæsen, med stor folkelig opbakning, om at udsende kunstgenstandene som rigtige mindefrimærker, blev imidlertid anset som kontroversielt og efterfølgende afvist af både det britiske forsvarsministerium og The Royal Mail.

Jeg ville ikke lave en skulptur i bronze, der blot samlede støv, og som ingen kommer til at se. Dette var en mulighed for, at alle fik muligheden for at deltage ved at poste eller åbne et brev, og værket ville komme lige så vidt omkring, som breve kan rejse. Når man først sætter et ansigt på en situation, gør det situationen mere virkelig. Jeg ønskede, at disse mænd og kvinder ville trænge ind i nationens hjerteblod og blive huske.²⁾

Både det britiske forsvarsministerium og postvæsenet afviste ideen om at mindes individuelle soldater på frimærker og pegede i denne forbindelse på en række grunde til, at det ikke kunne lade sig gøre, herunder respekten for de efterladte pårørendes følelser. Deres afvisning var et stærkt signal om, at regeringen ikke havde lyst til at bevæge sig ud i dette uforudsigelige terræn, og samtidig et eksempel på det, som Martin Shaw kalder for *krigens risikoøkonomi*: "For alle vestlige regeringer, der er involveret i militære aktioner, er den grundlæggende udfordring at håndtere de politiske risici i løbet af en valgperiode. Dette er til dels ... et spørgsmål om at fremme en mere fordelagtig opfattelse af krigens risici i vælgerens bevidsthed."³⁾

Shaw hævder, at krigens iboende risici adskiller sig fra andre former for politiske risici, fordi de er konkrete: De er "risici vedrørende liv, lemmer, helbred, socialt

liv og velbefindende, som virkelige mennesker er udsat for." Af denne grund fokuserer regeringer, der forsøger at håndtere 'risikoøkonomien', ikke på individuelle erfaringer, men på, "hvordan disse erfaringer repræsenteres og indgår i forståelsen af risiko i de politiske beslutningstageres og vælgerkorpsets bevidsthed" (Shaw, 2005:106-107).

Tony Blairs forsøg på at undertrykke former for opposition, der henledte opmærksomheden på de dødsfald, som krigen i Irak krævede, både hos de britiske tropper og hos de irakiske borgere, er et eksempel på regeringens risikostyringspolitik. For eksempel blev aktivisten Maya Evans i 2005 den første person til at blive kendt skyldig i overtrædelse af paragraf 132 i loven *Serious Organised Crime and Police Act*, den kontroversielle nye lov, der forbød afholdelsen af protestdemonstrationer uden tilladelse mindre end en halv mil fra Westminster. Hendes forbrydelse? Hun stod tæt på gravmonumentet i Whitehall og oplæste navnene på de 97 britiske sol-

dater, der var døde i Irak. Denne autoritære reaktion viste, at det at læse navnene op på de soldater, der er dræbt som resultat af en illegitim krigsførelse, på dette tidspunkt var en stærk udfordring, der uden tvivl besad mere kraft end frustrerede protesterendes demonstrationer, der langsomt ebbede ud.

I mellemtiden havde nogle af de forældre, der allerede havde mistet sønner og døtre i Irak, dannet organisationen *Military Families Against The War*, en gruppe, der kombinerede en uforsonlig fordømmelse af de politikere, der havde taget initiativ til krigen, med en aldrig svigtende støtte til de unge mænd og kvinder, der blev udsendt. Da et af de stiftende medlemmer, Reg Keys, hvis søn Tom blev dræbt sammen med fem andre i den irakiske by Majar al-Kabir i juni 2003, stillede op mod Blair i valget i 2005, sagde han direkte til premierministeren: "Jeg er her for at holde Dem ansvarlig for denne krigs menneskelige og materielle omkostninger."

Rose Gentle, et andet stiftende medlem af *Military Families Against The War*, mistede også sin søn, Gordon, i Irak i 2003. Også hun stillede op som kandidat til parlamentet i 2005 efter at have taget initiativ til en kampagne mod Blair-regeringen med den argumentation, at den ved at undlade at sikre, at invasionen af Irak var legitim, overtrådte Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der beskytter retten til liv. "Min søn døde ikke for dronningen og fædrelandet," sagde Gentle til *The Independent* i et interview i 2008. "Han døde for Blairs løgne."

Trods disse protester og delvist på grund af regeringens håndtering af dem fik britiske soldaters død i kamp relativt lidt opmærksomhed i medierne på det tidspunkt, McQueen arbejdede på sit projekt. Mellem 2003 og 2006 døde i alt 127 briter i Irak, og dødstallet for 2007 blev 47.⁴⁾ I mellemtiden havde antallet af dødsfald blandt britiske tropper i Afghanistan, hvor man havde opereret siden 2001, været encifrede (et enkelt år 0) i årene fra 2001 til og med 2005. I 2006 steg tallet imidlertid til 39, efterfulgt af 42 i 2007.⁵⁾ Der er ingen tvivl om, at det stigende antal døde soldater og det stigende antal så-

Den britiske regerings risikostyringspolitik kom bl.a. til at gå ud over aktivisten Maya Evans, der i al stilfærdighed stillede sig op og læste navnene på 97 døde britiske soldater op. Hendes forbrydelse var, at hun overtrådte § 132 i loven *Serious Organised Crime and Police Act*, der forbyder afholdelsen af protest demonstrationer mindre end en halv mil fra Westminster.

rede, herunder flere hundrede tilskadekomne soldater, der ikke var i stand til at genoptage aktiv tjeneste, var med til at forstærke bestræbelserne på at legitimere begge operationer. Men også andre kilder til vrede og frustration i relation til det militære liv var blevet næret og forstærket i denne periode.

Spørgsmålet om det militære udstyrs kvalitet eller manglen på udstyr blev stillet i relation til en række individuelle soldaters død, hvoraf mange blev underkastet retslige undersøgelser, der trak ud i årevis. Men dette spørgsmål kastede også lys over to andre. For det første rejste striden om udgifterne til og hensigtsmæssigheden af bestemte former for udstyr, fra vigtigt grej til passende køretøjer, spørgsmål om regeringens økonomiske prioriteter såvel som om forsyningskæden fra forsvarsbudget til distributionen i felten. For det andet – og forbundet hermed – var der en stigende bekymring over de forhold, soldater blev forventet at tjene under. Soldaternes familier, herunder deres forældre, fik via e-mails og telefonopkald fra soldaterne indblik i de farer, som manglen på almindeligt udstyr som støvler eller beskyttelsesveste skabte.

Uden for krigszonerne i Basra og Helmand-provin-

sen var der andre spørgsmål med relation til soldaternes tjenesteforhold. Undersøgelserne af fire rekrutteres uforklarlige død i Deepcut, Surrey, mellem 1995 og 2002 havde ført til utallige anklager om overtrædelse af regler og mørklægning af sager. Der var over hele landet udbredte problemer med ringe boligforhold for militærfolk og deres familier, og der blev luftet bekymringer over militærfamiliers sociale trivsel, en bekymring, der er forårsaget af, at det tit er de samme soldater, der igen og igen bliver udsendt. Den støj, som alle disse problemstillinger genererede, fra dårligt eller manglende udstyr i Irak til manglende støtte til familierne i Storbritannien, kunne høres i medierne, under offentlige møder og på blogs og fora på internettet. Et resultat af forandringerne i kommunikationsteknologierne var, at selve mængden af information – indbefattet påstande og de modsatrettede påstande, der kom fra de myndigheder, der var under angreb – begyndte at slå dørene ind til en anderledes form for politisk rum.

I 2007, da udstillingen 'Queen and Country' åbnede, fremstod soldater som symbolske skikkelser, både på og uden for slagmarken. På den ene side var de arbejdere, der frivilligt ansøgte om et job i hæren, og således også arbejdskraft, der var bevidst om de risici, der er soldatergerningen iboende. På den anden side var de som ansatte i den offentlige sektor berettiget til rimelige arbejdsforhold og kompensationer på skatteydernes regning. Som reaktionerne på udstillingen viste, kunne almindelige soldaters trivsel betragtes som et selvstændigt spørgsmål, der er adskilt fra det moralske og legitime i de krige, de blev forventet at udkæmpe. McQueen vedgik selv, at hans projekt blev betragtet som "en god ting" af dem, der støttede krigen, såvel som af dem, der var modstandere af dem. "Den er ikke for eller imod krig. Dette værk er som en kugle – rul den i denne retning, rul den i denne retning. I bund og grund er det et kunstværk."

Gensidige forpligtelser

Set i bakspejlet var 2007 et vendepunkt. I september det år tog *The Independent on Sunday* initiativ til en kampagne for at kaste lys over den stigende række bekymringer ved at vende tilbage til spørgsmål om en militær pagt (eng. Military Covenant). Selv om den lyder som et

formelt forfatningsmæssigt dokument, er Den Militære Pagt mere en rammeaftale mellem nationen og dens væbnede styrker.⁶⁾ Avisen lagde ud med at beskrive, hvad medlemmer af de væbnede styrker kunne forvente inden for rammerne af denne pagt:

... til gengæld for at sætte deres liv på spil bør britiske tropper, herunder soldater i luftvåbnet og flåden, gives passende udstyr til at udføre deres job, den bedst mulige behandling, hvis de såres, og forsikringen om, at der vil blive sørget for deres familie, hvis de dør i tjeneste for deres land.⁷⁾

Kampagnen blev bakket op af en lang række organisationer og fremtrædende personer, herunder militærfolk og politikere fra alle partier. En af de mest indflydelsesrige velgørenhedsorganisationer, der støttede kampagnen, var *The Royal British Legion*, der havde spillet en betydelig rolle i at gøre offentligheden opmærksom på de britiske soldaters forhold. Eftersom organisationens fremmeste formål er at støtte tidligere og nuværende medlemmer af de væbnede styrker, moralsk såvel som praktisk, var den i stand til at blande sig på en række forskellige fronter, især dem, der involverede mindet om de afdøde soldater.

Spørgsmålet om afholdelsen af parader for hjemvendende regimente var allerede et betændt politisk spørgsmål, eftersom soldaterne ved disse lejligheder blev bevidst om offentlighedens manglende interesse for dem eller endda fjendtlighed over for dem. I oktober 2007 var general Sir Richard Dannatt, der på det tidspunkt var generalstabschef i hæren, begyndt at gøre opmærksom på det forhold, at manglen på offentlighedens støtte påvirkede moralen hos de tropper, der vendte hjem efter endt udsendelse. *Daily Mail* skrev, at en hjemvendende enhed i Abingdon i Berkshire kun var blevet mødt af en håndfuld tilskuere efter en takkegudstjeneste i byen efterfulgt af en march gennem de tomme hovedgader. Avisen citerede Det Konservative Partis forsvarsordfører Gerald Howarth for at sige:

I 2007 blev organisationen *Help for Heroes* (H4H) stiftet. En velgørenhedsorganisation, der samler penge ind til sårede soldater. På billedet med Robbie Williams' hjælp ved en støttekonzert.

Hvis folk forekommer at være fuldstændig uinteresserede – hvilket de er – er det, fordi de ikke har nogen egentlig forståelse af, hvad de væbnede styrker egentlig udfører. De ser på tv, hvad der sker i Afghanistan og Irak, og fortsætter så deres liv uden tanke for, hvad der sker for vores soldater. De her gutter fortjener vores støtte.⁸⁾

I foråret 2007 begyndte de fly, der med sig bringer kisterne med dræbte soldater i Irak og Afghanistan, at lande i RAG Lyneham, en flyvestation i Wiltshire, og ruten derfra og til specialstyrkernes patologiske laboratorium i John Radcliffe Hospital i Oxford førte gennem den lille by Wootton Bassett. Senere det år besluttede medlemmer af den lokale afdeling af The Royal British Legion at stille sig op langs hovedgaden i Wootton Bassett for således at vise deres respekt for rustvognene, når de passerede forbi. Selv om det varede flere måneder, før byen blev synonymt med at ære krigens døde, var The Royal British Legion i gang med at opildne offentligheden til at følge deres eksempel. Som en beboer i byen to år senere sagde til pressen: "Det har ikke noget at gøre med, hvad der måtte være rigtigt eller forkert i konflikten. Byen er blot et sted, hvor vi viser respekt for de mennesker, der er døde i krig."⁹⁾ I mellemtiden – i december 2007 – blev en hjemkomstparade i Abingdon

mødt af flokke af flagviftende tilskuere, en forandring, der tydeligvis var resultatet af politisk indblanding såvel som af medieopmærksomhed, og som *The Sun* tog al æren for.¹⁰⁾

Den tredje begivenhed, der fandt sted i 2007, var den formelle grundlæggelse i oktober af *Help for Heroes* (H4H), en velgørenhedsorganisation, der samler penge ind til sårede soldater. Nogle få måneder tidligere havde Bryn og Emma Parry besluttet at stifte denne fundraising organisation til støtte af det stigende antal unge mænd og kvinder, der var blevet såret i tjeneste. Initiativet modtog begejstret støtte fra en lang række organisationer og personer, der i vidt omfang var identisk med den kreds, der havde underskrevet anmodningen om at overholde Den Militære Pagt. Foruden fremtrædende personer fra militæret (aktive som ikke-aktive) bestod støttekredsen også af kendte protektorer fra sports-, medie- og musikverdenen og andre offentlige sfærer, der erklærede sig parate til at støtte op om initiativet. *Help for Heroes* blev hurtigt et centrum for indsamlingsaktiviteter over hele landet, og disse aktiviteter spredte sig med en hastighed, der afslørede mange menneskers bekymringer for konsekvenserne af en fortsat krig.

På baggrund af alle disse initiativer for at gøre offentligheden opmærksom på sol-

daternes forhold og situation – især kampagnen med fokus på Den Militære Pagt – følte regeringen sig kaldet til at handle. Den 12. december 2007 erklærede regeringen, at den havde besluttet at få foretaget en omfattende undersøgelse af soldaternes forhold. Derudover havde premierministeren nedsat en kommission vedrørende ‘National anerkendelse af vores væbnede styrker’, der skulle forholde sig til spørgsmålet om relationerne mellem det civile og det militære system.

“I stigende grad adskilt”

Trods disse udtryk for respekt og beundring for de væbnede styrker er den offentlige debat om krigen forblevet stærkt polariseret. Og kombinationen af alle de problemer betød, at det var blevet et betydeligt problem at bevare en uddannet arbejdskraft i hæren. I stedet for at erkende, at krigen i Irak og Afghanistan var blevet upopulære, fortsatte regeringen med at forsøge at overbevise vælgerkorpset om dets patriotiske pligter. Da kommissionen vedrørende ‘National anerkendelse af vores væbnede styrker’ i maj 2008 afleverede sin rapport, fremhævede Gordon Brown følgende: “Militæret er ifølge de fleste af dem, vi har talt med, i stigende blevet adskilt fra det civile liv og den civile bevidsthed.” Rapporten pegede på fire primære grunde til den voksende kløft mellem nationens krop og dens militære organer, en liste, der ganske påfaldende ikke inkluderede offentlighedens fjendtlige indstilling til New Labours krige.

Den første var demografisk. Da den generation, der var i aktiv tjeneste i perioden 1939-1945, forsvandt, havde færre mennesker “end på noget andet tidspunkt siden 1914” nu nogen direkte erfaringer med eller familiære forbindelser til den britiske hær. Den anden grund var af en anden slags: Ansatte i den britiske hær havde ikke båret uniform offentligt i mange år, selv hvor det var tilladt, fordi – mente man i rapporten – der havde været en “manglende erkendelse af omfanget af den skade, som truslen fra IRA i 1970’erne og 1980’erne havde forvoldt”. For det tredje var de militære installationer forblevet lukkede for offentligheden, bevogtet af bevæbnet personale ved stærkt befæstede porte. En af konsekvenserne af dette var, at offentligheden

havde færre muligheder for at se det arbejde, som militære institutioner udfører, eller se deres faciliteter, enten på grund af hensyn til sikkerhed, helbred eller økonomi. Endelig havde sammenlægningen af regimenter, hvorved militæret var forsvundet fra flere lokale regioner, uundgåeligt haft en negativ indvirkning på forholdet mellem hæren og de lokalsamfund, som de traditionelt var forbundet med.

Rapportens anbefalinger indvarslede en ny PR-æra omkring forholdet mellem hæren og det omgivende samfund med det formål at udbedre den skade, der var sket. Kommissionen anbefalede en radikalt ny måde at række ud mod civilsamfundet på, baseret på det grundlæggende princip, at den militære uniform skulle behandles med respekt. Der blev fremsat detaljerede forslag til, hvordan man fra hærens side kunne forbedre kommunikationen med medier, skoler, politikere og erhvervslivet; der blev fokuseret på vigtigheden af mere systematisk at støtte hjemkomstparader og ceremonier, hvor der blev uddelt æresbevisninger; og der blev fokuseret på at skabe øget militær støtte til civile operationer såsom eftersøgninger og redningsmissioner. I forsøget på at vinde offentlighedens støtte til disse bestræbelser på at forbedre forholdet mellem den civile og den militære sfære foreslog rapportens forfattere, at regeringen skulle gøre den ikke særligt kendte *Veterans Day*, der var blevet indført i 2006, til en del af en årlig mindedag, der skulle hedde *Armed Forces Day*.

Kombinationen af disse omfattende forslag med deres fortsatte fokus på militær pomp og militære ceremonier er bevis på, at krigens risikoøkonomi har undergået store forandringer siden 2003. Myndighedernes undertrykkelse af sympati for de døde og sårede soldater og deres familier blev erstattet af et genaktiveret sprog, hvor det var legitimt at tale om soldaternes patriotiske offer og heltedømme: “Det er vitalt for vores tjenstgørende mænd og kvinder, især dem, der er involveret i vanskelige og farlige operationer i udlandet, at vide, at hele Storbritannien forstår og værdsætter det arbejde, de udfører i deres navn,” erklærede Brown, da han gav sin

opbakning til rapportens anbefalinger. Ministeren for Veteraner, Kevan Jones, gentog det samme tema, da han d. 28. juni 2009 søsatte den første *Armed Forces Day*: "De væbnede styrker er en styrke, der forsvare os, og denne dag er offentlighedens mulighed for at takke disse mænd og kvinder og deres familier for de ofre, de har bragt."¹¹⁾

Ved at gøre den noget ubritiske Veterans Day til en del af denne mere spektakulære begivenhed, der samtidig havde lettere ved at tiltrække sig mediernes interesse, håbede regeringen at efterligne den nationale identitets militariserede ritualer, som den med misundelse havde kunnet observere på den anden side af Atlanten. Da Chefen for Forsvarsstaben, general i flyvevåbnet Jock Stirrup, blev interviewet i forbindelse med den parade, der blev afholdt den første *Armed Forces Day* i Kent, og af en journalist fra BBC blev spurgt, hvorfor de mennesker, der frivilligt meldte sig til de væbnede styrker, skulle have en "særlig behandling", eftersom de jo, da de meldte sig, vidste, hvad risiciene var, gentog han i sit svar den formularagtige gensidighedspagt mellem nationen og dens væbnede styrker:

De folk, som vi har, og som er udsatte for store farer på krigsskuepladsen og desværre nogle gange må yde forfærdelige ofre, gør det ikke for sig selv. De gør det for nationen og for nationens folk. Det er denne nation, de tjener, og jeg mener, det er noget helt særligt, og jeg mener, at det fortjener noget helt særligt til gengæld fra nationen. Jeg tror, at nationen forstår dette og er enig i dette.

Stirrups kommentar – der kunne høres blandet med lyden af marcherende orkestre og folkemængder, der nød en dag i det fri – repræsenterede en øvelse i håndtering af relationer mellem den civile og den militære sfære på det allermest symbolske og åbenlyst patriotiske niveau. Men skjult uden denne fremvisning af national konsensus lå det budskab, at dem, der ikke var enige, frivilligt placerede sig selv i periferien af samfundet. Den efterfølgende reaktion på *Islam4UK's* protest mod hjemvendende tropper i Luton og deres trussel om at afholde en moddemonstration i Wootton Bassett viste nøjagtig, hvor eksplosivt dette territorium kunne være, især når det blev udfordret af en gruppe postkoloniale borgere i islamismens navn.

En stærk demonstration af patriotisme i forhold til en stigende upopulær krig, må nødvendigvis finde sted i en højeksplosiv politisk atmosfære. Den radikale islamistiske organisation Islam4UK, med Anjem Choudary som leder, har bl.a. truet med moddemonstrationer i Wootton Bassett, men er nu bandlyst i henhold til UK's anti terror lovgivning af 14. januar 2010.

Måske er den tid nær, hvor denne artikels emne, hvordan og hvorfor mindes døde soldater, er ved at rinde ud. I det "post-heroiske militær" vil teknologi erstatte soldater og antage form af skadedyrsbekæmpelse ved hjælp af pilotløse Reaper-droner fly. Private sikkerhedsfirmaer og krigsrepræsentanter, med tusinder af tidligere soldater ansat, kan supplere den teknologiske krigsførsel som outsourcete privatiseringer uden tæt reference til det nationale.

Post-Diana-effekten

Den britiske offentlighed har nu mærket den fulde kraft af det britiske forsvarsministeriums medie-militære operationer i næsten et årti, og rytmen med seks måneder lange udsendelser er blevet et normativt aspekt af nationens liv. Da Cameron påtog sig rollen som cheerleader for de væbnede styrker og opfordrede til "endnu engang" at gøre "militæret (til) vores nationale livs forgrund og centrum", var der tegn på, at støtten til soldaterne, der ydede "heroiske ofre" på nationens vegne, kunne vise sig at være kontraproduktiv set fra et militært synspunkt. Ekkoeer fra Helmand-provinsens sandede sletter har talt om en "post-Diana-reaktion på dødsfald" og om en gennemgribende og modstandsdygtig pessimistisk kultur, der undergraver soldaternes moral.¹²⁾

Men mens balancen mellem sympati, apati, fjendtlighed og solidaritet til stadighed ændres, transformerer en række for-

hold den konventionelle opfattelse af, hvad væbnet intervention vil sige. Nato-styrker i Afghanistan opererer nu – anført af den amerikanske militærmaskine – ved siden af og i forening med udviklingsorganisationer, NGO'er, private sikkerhedsfirmaer og entreprenører. Tusinder af tidligere soldater er for tiden ansat i en konstant voksende sektor for militariseret arbejde, der ikke er styret af de retslige og sociale normer, som de nationale væbnede styrker er bundet af. Nye former for outsourcing af de lokale risici ved krigen dukker op i horisonten i forbindelse med vestlige hæres forsøg på at minimere risikoen for menneskers død, især deres egne borgeres død. Den omsiggribende brug af bomberydere er blot et eksempel på dette. Et andet er The Royal Air Forces brug af amerikansk fremstillede Reaper-droner, der styres fra en base i Nevada. Og uden for den internationale opmærksomheds spotlys

opererede amerikanske specialstyrker i 2010 i 75 lande mod 60 året før.

Som Paul Hirst forudså i sin bog *War and Power in the 21st Century*,¹³⁾ er denne udvikling tegn på en vision om et 'post-heroisk' militær: Teknologien vil erstatte soldaterne, og krig vil ikke længere være en kamphandling, som vi traditionelt kender den, hvilket vil resultere i, at brugen af magt i fremtiden meget vel kan antage form af en 'skadedyrsbekæmpelse'. Det er ikke svært at se, hvordan dette militær også kan udvikle sig til en post-national størrelse, der permanent er udsendt i fjerne krige og på ingen måde står til ansvar for vælgerkorpserne derhjemme. Denne udvikling gør det så meget desto mere

påtrængende, at modstanderne af krig i alle lande holder øje med, hvordan samfundet behandler sine soldater, og forbliver optaget af, hvad det til gengæld forventes af dem. Men som Shaw hævder, forholder det sig i sidste instans sådan, at "udfordringen er at drage den fulde konsekvens af den værdi, som det vestlige samfund lægger på menneskeliv, og søge alternativer til krig."

Vron Ware er "research fellow in culture and citizenship" ved Open University.

NOTER:

1. www.dailymail.co.uk/news/election/article-1265612/General-election-2010-David-Cameron-unveils-Tory-manifesto.html#ixzz0m7NsiO2B
2. www.telegraph.co.uk/comment/6291926/The-stamp-of-remembrance.html
3. Martin Shaw, *The New Western Way of War: Risk-Transfer War and the Crisis in Iraq*, Polity 2005.
4. www.mod.uk/NR/rdonlyres/7E86BD05-D4FF-4677-97AA-CCFBDCFE4E34/0/optelic_31jul09.pdf
5. Selv om de faktiske tal var stigende, har David McCandless efterfølgende påvist, at de britiske tropper procentvis havde større risiko for at omkomme i 2006 (1,1 procent) end i 2007 (0,7 procent).
6. Selv om den lyder som et formelt forfatningsmæssigt dokument, er The Military Covenant (Den militære pagt) som sagt mere en rammeaftale mellem nationen og dens væbnede styrker, en aftale, der sporadisk genopfindes som følge af historiens og politikens kræfter. BBC's hjemmeside oplyser, at den oprindeligt var en udtalt pagt mellem samfundet og militæret, der muligvis kan dateres helt tilbage til Henrik 8.'s styre. Pagten blev formelt kodificeret som en *covenant* i 2000 i en publikation om hærens doktriner (*Army Doctrine Publication, Volume 5: Soldiering – The Military Covenant*). Ifølge hærens doktrin defineres aftalen som "den gensidige forpligtelse mellem Nationen, Hæren og hver eneste individuelle soldat; et ubrydeligt fælles bånd af identitet, loyalitet og ansvarlighed, der har bevaret Hæren gennem hele dens historie".
7. www.independent.co.uk/news/uk/politics/ios-campaign-honour-our-troops-401184.html
8. www.dailymail.co.uk/news/article-485962/A-homecoming-fit-heroes-Deserted-streets-greet-soldiers-parade-return-Afghanistan.html#ixzz0iFcOy68Z
9. www.mirror.co.uk/news/top-stories/2010/01/06/muslim-dad-who-runs-a-restaurant-in-wooton-bassett-on-why-he-opposes-islamic-fanatic-s-march-115875-21945639/
10. www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/article581082.ece
11. www.dailymail.co.uk/news/article-1126625/Armed-forces-war-veterans-honoured-new-national-day.html#ixzz0iXZfa2bS
12. www.independent.co.uk/news/uk/home-news/diana-effect-blamed-for-war-weariness-1936009.html
13. Paul Hirst, *War and Power in the 21st Century: The State, Military Conflict and the International System*, Polity 2001. Dansk udgave: *Krig og magt i det 21. århundrede*, Hans Reitzels Forlag 2003.
14. *Washington Post*, d. 4. juni 2010: "Special Operations-styrker er både vokset i antal og budget og er indsat i 75 lande sammenlignet med omkring 60 for et år siden. Foruden enheder, der har tilbragt flere år i Filippinerne og Colombia, opererer teams i Yemen og andre steder i Mellemøsten, Afrika og Centralasien.